

HZ. PEYGAMBER'İN BEŞER OLDUĞUNU VURGULAYAN ÂYETLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Hikmet AKDEMİR*

Giriş

Alemlerin Rabbi, Rab oluşunun bir eseri olarak bedenini terbiye edip kainatın en müstesna varlığı haline getirdiği insanın¹ elbette ki ruhunu da başı boş bırakmayıp² terbiye edecekti. Bu terbiye ancak ona ruhunu olgunlaştırma yolunda yardımcı olacak ve rehberlik edecek bir önder vasıtasıyla olabilirdi. Böyle bir misyonu olan peygamberin söz konusu görevi hakkıyla yerine getirebilmesi için insanların arasından seçilmesi, onlarla hemcins hatta hemhal olması gerekirdi. Aksi takdirde her konuda örnek olacak bir model olmadığı için verimli ve anlamlı bir rehberlikten söz edilemezdi. İşte bu sebepten dolayı Allah, ilk insandan başlayarak tüm insanlık tarihi boyunca peygamberleri insanlar arasından seçip göndermiştir.³ Geçmiş peygamberlerde cari olan Allah'ın bu kanunu, Hz. Peygamberde (s.a.s.)de geçerli olmuş ve o da insanlar arasından seçilip gönderilmiştir.⁴

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamberin (s.a.s.) beşer olduğunu bildiren ayetlere toplu olarak bakıldığı zaman bunların yaklaşık üçte birine yakın kısmında müşriklerin bu hususla ilgili sözleri nakledilmektedir.⁵ Geriye kalan diğer ayetlerde ise Allah, başkalarından nakletmeden bizzat

* Harran Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, hikmetakdemir@gmail.com.

¹ İsrâ 17/70; Tîn 95/4.

² Kıyâmet 75/36.

³ Örnek olarak bkz. A'râf 7/63; Hûd 11/27; İbrahim 14/10, 11; Meryem 19/2; Enbiyâ 21/7; Müminun 23/24, 25, 32, 33, 34, 38; Furkan 25/20; Şuara 26/106, 124, 142, 154, 161, 186; Sâffât 37/72; Zümer 39/71.

⁴ Cuma 62/2.

⁵ İsrâ 17/47, 94; Enbiyâ 21/3; Furkan 25/7-8; Sebe' 34/7, 43.

kendisi Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bir beşer olduğunu bildirmektedir.¹ Her iki kategoride de başta “beşer”² lafzı olmak üzere “*racül*”, *abd*, *sahibukum*⁵ gibi kelimeler kullanılmakta veya “Hz. Peygamberin onların içinden gönderilmiş bir elçi”⁶ olduğu ifade edilmekte, ya da “yemek-içmek, çarşıda dolaşmak”,⁷ “ölmek ve öldürülmek”⁸ gibi beşerî vasıfların ona isnat edilmesi suretiyle fani bir insan olduğu nazara verilmektedir. Şimdi bunları sırasıyla ele alıp inceleyelim.

1. Müşriklerin İfadelerindeki Beşer Vurgusu

Başta gurur ve kibirleri olmak üzere dünyevî çıkarlarının bozulması gibi bir çok sebepten dolayı Hz. Peygambere (s.a.s.) risalet görevinin tevdi edilmesini bir türlü içlerine sindiremeyen müşrikler, her fırsatta insanlar arasında onu küçük düşürüp davetin tesirini kırmaya çalışıyorlardı. Oysa kesin olarak kendileri de biliyorlardı ki o (s.a.s.) gözleri önünde yaşadığı 40 yıllık ömründe, temyiz yaşından başlayan çocukluk devresi de dahil olmak üzere asla yalan söylememişti. Bu sebepten dolayı kendileri ona “el-Emin” lakabını vermişlerdi.⁹ Her zaman ona güvenmişler, emanetlerini ona tevdi etmişler, hatta hakem olayında olduğu gibi savaşımayı göze alacak kadar önem verdikleri ihtilafli konularda bile onun hakemliğini gönül rahatlığıyla kabul etmişlerdi.¹⁰ İşte bütün bunlara rağmen Hz. Peygamber (s.a.v) risalet davasıyla ortaya çıkınca birden bire onun bütün iyiliklerini bir kalemde silip atarak onu kötülemeye ve aşağılamaya yeltenmişlerdi. Hiç şüphesiz onlar bu tavırlarıyla aslında o yüce şahsın nadide şahsiyetini değil, sadece kabul etmeye yanaşmadıkları risaletini, başka bir deyişle beğenmedikleri Allah'ın

¹ Bakara 2/151; Âl-i İmran 3/144, 164; Tevbe 9/128; Yunus 10/2; İsrâ 17/93; Kehf 18/1, 110; Enbiyâ 21/34; Furkan 25/1; Zümer 39/30; Fussilet 41/6; Necm 53/2, 10; Hadîd 57/9; Cuma 62/2; Cın 72/19; Tekvîr 81/22.

² İsrâ 17/93-94; Kehf 18/110; Enbiyâ 21/3; Fussilet 41/6.

³ Yunus 10/2; İsrâ 17/47; Furkan 25/8; Sebe' 34/7, 43.

⁴ Kehf 18/1; Furkan 25/1; Necm 53/10; Hadîd 57/9; Cın 72/19.

⁵ Necm 53/2; Tekvîr 81/22.

⁶ Bakara 2/151; Âl-i İmran 3/164; Tevbe 9/128; Cuma 62/2.

⁷ Furkan 25/7.

⁸ Âl-i İmran 3/144; Enbiyâ 21/34; Zümer 39/30.

⁹ İbn Hişâm, *Sîretü İbn Hişâm*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, I, 183, 197; İbn Kesîr, İmaduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, I, 249, 250, 274, 312.

¹⁰ İbn Hişâm, I, 196-197.

ayetlerini yalanlıyorlardı.¹ Bu sebepten dolayı Hz. Peygamber'den (s.a.v) Kur'an-ı Kerim'in yerine başka bir kitap getirmesini ya da onu değiştirmesini talep ediyorlardı.²

Müşrikler tarafından Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bir beşer olduğunun vurgulanması, onların inkarları için öne sürdükleri en önemli delillerini oluşturmaktadır. Öncelikle onlar risalet gibi ulvi bir görevin kendileri gibi insan cinsinden olan bir varlığa verilmesini akıllarınca doğru bulmuyorlar, bunun meleklere verilmesi gerektiğini söylüyorlardı. Bu görev için ya doğrudan bir melek gönderilmeli,³ ya da Peygambere bir melek indirilmeliydi.⁴ Hatta bu melek onunla beraber insanları uyarmalıydı.⁵ Esasen onlar bu talepleriyle Peygamber gönderilmesindeki hikmet ve maksadı anlamadıklarını veya anlamak istemediklerini ortaya koymaktadırlar. Allah bu hikmeti onlara taleplerinin hemen ardından hatırlatarak *“De ki: Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten peygamber olarak bir melek gönderirdik.”*⁶ buyurmaktadır. Bu ihtar ile Allah, yukarıda ifade ettiğimiz gibi insanların peygamberi örnek bir model olarak almaları için onun kendi hemcinslerinden olması gerektiğini vurgulamaktadır..

“Peygambere bir melek indirilmeliydi!” şeklindeki ikinci taleplerine ise talebin yer aldığı aynı ayette şu şekilde cevap verilmektedir: *“Şayet biz bir melek indirseydik elbette iş bitirilmiş olur, artık kendilerine mühlet verilmez, göz açtırılmazdı.”*⁷ Bu ayette anlatılmak istenen husus şudur: Şayet insanlar meleği aslî suretinde görürlerse o takdirde iman etmeye zorlanmış olurlardı. Bu da insanın dünyaya gönderiliş sebebi olan imtihanı ortadan kaldırır ve kıyametin kopmasına sebep olurdu. Bu mümkün olmayacağına göre peygamber melek olsa bile yine de dış görünüş itibarıyla insan suretinde gönderilmesi gerekirdi. O zaman da böyle bir peygamberin aslen insan olmasından bir farkı kalmayacaktı ve müşrikler yine aynı inkarlarına devam edeceklerdi.⁸

¹ En'âm 6/33.

² Yunus 10/15.

³ İsrâ 17/94. Geçmiş milletlerden de aynı talepte bulunanlar olmuştur. Örneğin Nuh'un (a.s) kavmi bunlardandır. (Mü'minûn 23/24.)

⁴ En'âm 6/8.

⁵ Furkan 25/7.

⁶ İsrâ 17/95.

⁷ En'âm 6/8.

⁸ En'âm 6/9.

Davetin tesirini kırmak için müşriklerin öne sürdükleri bazen küçümseme, bazen istihza ile karışık beşer vurgusu, esasen onların acizlik ve çaresizliklerini açıkça ortaya koyuyordu. Çünkü onu (s.a.s.) davasından vazgeçirmek için bildikleri tüm yolları denemişler, kendi nazarlarında asla geri çevrilmeyecek bütün dünyevî nimet ve makamları ona arz etmişlerdi.¹ Bunun hiçbir işe yaramadığını gördüklerinde bu sefer de "Allah bir beşeri Peygamber olarak mı gönderirmiş?² O da sizin gibi bir insan³, yemek yer, çarşıda pazarda dolaşır.⁴" demeye başlamışlardı. Ancak kendileri de dahil olmak üzere hiç kimseyi buna inandıramıyorlardı. Bu nedenle onun (s.a.s.) kendileri gibi sıradan bir insan olmadığını kabul etmek zorunda kaldılar ve yeni sıfatlar icat etme yoluna gittiler. Fakat bu hususta da sıkıntıları vardı. Herkesin gayet iyi tanıyıp bildiği bir insana, kırk yaşından sonra hangi sıfatı ya da sıfatları yakıştırıp halkı ondan uzak tutmaya çalışacaklardı. Bu meseleyi görüşmek üzere toplandılar ama tam bir mutabakata varamadılar.⁵ Mutabakata varamadıkları için de ona (s.a.s.) bazen *şair*,⁶ bazen *kahin*,⁷ bazen *mecnun*,⁸ bazen *sibirbaz*⁹ dediler. Bazen de *eskilerin masallarını*¹⁰ ya da *saçma sağan rüyaları anlatan biri*¹¹ dediler. Hatta ona, en adi bir yalancının dahi üzerine almaya cesaret edemeyeceği "Allah adına yalan uyduran bir iftiracı"¹² rolünü biçtiler. Şimdi müşriklerin Hz. Peygamber'e yakıştırdıkları bu asılsız sıfatların onda bulunmadığını teker teker ele alarak görelim.

Bilindi gibi Kur'an-ı Kerim'in nazil olduğu dönemde belagat çok revaçta idi. Şair ve edipler şöyle dursun, okuma-yazma bilmeyen ümmî insanlar bile belagattan anlıyordu. Hem içlerinde Velîd b. Muğîre gibi şiiri

¹Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensari, *el-Câmi' li Ahkâmî'l-Kur'an*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, XIII, 5.

²İsrâ 17/94.

³Enbiyâ 21/3.

⁴Furkan 25/7.

⁵Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'an*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, XVII, 460-461.

⁶Enbiyâ 21/5; Saffât 37/36; Tûr 52/30; Hâkka 69/41.

⁷Tûr 52/29; Hâkka 69/42.

⁸Hicr 15/6; Müminûn 23/25, 70; Sebe' 34/8; Saffât 37/36; Duhan 44/14; Kalem 68/51.

⁹Yunus 10/12; Sad 38/4. Önceki bütün peygamberlere de "sahir" veya "mecnun" denmiştir. (Zâriyat 51/52.)

¹⁰Furkan 25/5.

¹¹Enbiyâ21/5.

¹²Müminûn 23/38; Sebe' 34/8.

çok iyi bilenler vardı. “Şiiri benden daha iyi bilen biri yoktur.” diyen bu en azılı ve en amansız düşman dahi Allah Resûlü’nün (s.a.s.) getirdiği vahyin şiir olmadığını; üstelik onda insanları cezbeden bir tatlılığın bulunduğunu ve ona asla galip gelinemeyeceğini itiraf etmek zorunda kalmıştı.¹ Velîd b. Muğîre, uzman olduğu bir sahada bilir kişi olarak yaptığı bu açıklamada çok haklı idi. Nitekim onun Belagatının cazibesine kapılan müşrikler, onu dinlemekten kendilerini bir türlü alıkoyamıyorlar, geceleri gizliden gizliye saklanarak gidip şafak söküne kadar onu dinliyorlardı. Dönüş yolunda karşılaştıklarında bir daha gelmemek üzere birbirlerine kesin söz verdikleri halde ertesi gece onu dinlemeye tekrar gidiyorlardı.²

Aralarında meşhur kahinler vardı. Ancak Hz. Peygamber (s.a.s.) onlara hiç benzemiyordu. Ayrıca Allah katından getirdiği Kur’an, sadece gayptan haber vermiyor, görünen alemde, onların bizzat müşahede ettikleri *sema, güneş, ay, yıldız, arz, bulut, yağmur, dağ, nehir ve denizden* bahsediyordu.³ Hatta en çok âşına oldukları *deveden*,⁴ *at, katar ve merkepten* söz ediyor;⁵ *sinek*,⁶ *sivrisinek*,⁷ *bal arısı*⁸ ve *örümcekten*⁹ örnekler veriyordu.

Onun (s.a.s.) ve getirdiklerinin hele sihirle hiçbir ilgisi yoktu. Çünkü göz boyama kabilinden olan bu tür işlerin ve bunları yapanların gerçek mahiyetleri, çok kısa bir süre içinde mutlaka ortaya çıkardı. Pek

¹Taberî, XXIV, 24-25; İbn Hişâm, I, 269; Zemaşerî, Carullah Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavamızı't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vucûbi't-Te'vîl*, el-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, VII, 180; er-Râzî, Fahrüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Huseyn, *Mefâtihu'l-Ğayb*, el-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, XVI, 150; İbn Kesîr, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I, 500; İbn Kesîr, İmaduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'Azîm*, el-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, VIII, 267; Ebussuûd Efendi, *İrşâdü'l-Aklî's-Selîm İlä Mezâya'l-Kur'ani'l-Kerîm*, el-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, VI, 405; Eттаfeyyîş, Muhammed b. Yusuf, *Himyânu'z-Zâd ilâ Dâri'l-Me'âd*, el-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, XIV, 467.

² İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'Azîm*, V, 83-85.

³ Örnek olarak bkz. A'râf 7/54; Yunus 10/5; Ra'd 13/2,3; İbrahim 14/32-33; Nahl 16/10-14; Enbiyâ 21/30-33; Furkan 25/45-48; Ankebut 29/61-63; Lokman 31/29, 31; Fâtır 35/9,12,13; Yâsin 36/38-40; Zümer 39/5; Fussilet 41/37; Rahman 55/5, 10; Nuh 71/15-16.

⁴Ğâşiye 88/17.

⁵ Nahl 16/8.

⁶ Hac 22/73.

⁷ Bakara 2/26.

⁸ Nahl 16/68-69.

⁹ Ankebut 29/41.

çok dikkatli düşman nazarları altında yıllarca böyle bir şeye rastlanmadığına göre ona nasıl sihirbaz ismi verilebilirdi?

Kur’an kıssalarına bakarak “*Eskilerin masallarını anlatıyor.*” dediler. Ancak yaşadıkları topluma en çekici gelen Rüstem ve İsfendiyar’ın efsanelerini toplayıp onlarla insanları efsunlamaya çalıştılar ama bu planları da hiçbir işe yaramadı.¹ Yine halk, onların değil Kur’an’ın etrafında toplanmaya devam ediyordu.

“*Saçma sağan rüyalar anlatıyor.*” şeklindeki tezleri de bir tesir icra edemedi. Zira Kur’an’ın kesin delillerle ortaya koyduğu gerçekleri çürütmek için bu tür hezeyanlar çok yetersiz kalıyordu. Hatta zaman zaman onun “*gökleri ve arzı kim yarattı? 2 Sizi kim yarattı? 3 Gökten yağmur indirip ölmüş toprağa yeniden kim hayat verdi? 4*” gibi köşeye sıkıştıran sorularına muhatap olduklarında teslim olarak “*Allah*” demeye mecbur oluyordular.

Hz. Peygambere (s.a.s.) isnat ettikleri “*Allah adına yalan söyleyen biri*” nitelemesi ise hem diğerleri gibi temelsiz, hem de kendi inançlarına bile ters idi. Şöyle ki, onlar evreni yaratan, sonsuz kudret ve izzet sahibi bir ilahın varlığını kabul ediyorlardı. Fakat putları, kendilerini ona yaklaştıracak araçlar olarak gördükleri için şirk bataklığına düşüyorlardı.⁵ Yeminlerinde de sıkça ifade ettikleri gibi “*Kâbe’nin Rabbi*” kendi evini Ebrehe’nin hücumundan korumuştur. Onların bizzat şahit oldukları “*Fil Vakasında*” Ebabel kuşlarından oluşan semavî ordusuyla Zâtının izzetine hâlel getirmeye yeltenen mağrur güruhu zelil ve rezil etmişti. Böyle bir İlah, nasıl olur da kendisinden izinsiz Zâtı adına konuşan ve onun adını kullanarak yalan yere insanları aldatan bir iftiracıyı rezil ve rüsvay etmezdi? Nitekim daha sonra türeyen bu evsaftaki yalancı peygamberlerin hazin sonları, onun böyle bir şeye asla izin vermeyeceğini göstermiştir.⁶

¹ Taberî, XIX, 238; İbn Hişâm, I, 300, 358; Zemahşerî, II, 358; Râzî, X, 161; İbn Kesîr, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, II, 51-52; İbn Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’ani’l-‘Azîm*, IV, 46; Ebussuud, *İrşâd*, V, 291; Ettafeyyîş, X, 417.

² Ankebut 29/61; Lokman 31/25; Zümer 39/38.

³ Zuhruf 43/87.

⁴ Ankebut 29/63.

⁵ Zümer 39/3.

⁶ Örnek olarak bkz. İbn Hişâm, II, 72; İbn Kesîr, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, III, 38-39.

2. Allah ve Resûlü Tarafından Yapılan Beşer Vurgusunu Bildiren Ayetler

Müşriklerin sözlerinden nakil yapan ayetlerden sonra şimdi de Allah ve Resûlü'nün (s.a.s.)ifadesiyle onun (s.a.s.)beşer olduğunu beyan eden ayetlere bakalım. Bu ayetlerden beş tanesinde “kul” anlamındaki “abd” kelimesi kullanılmıştır. Böylece Hz. Peygamberin “Allah'ın kulu” sıfatıyla onun vahyine mazhar olduğu vurgulanmaktadır. Esasen bu vurgu, geçmiş peygamberlerin hepsi için geçerlidir. Başka bir ifadeyle, her peygamber bu vasfını öne çıkarmıştır. Çünkü bir Peygamberin herkesten önce kendisinin, getirdiği tevhit inancına gölge düşürecek izlenimleri vermektan kaçınması gerekir. Buna rağmen dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan Yahudiler ve Hıristiyanlar tevhit inancıyla asla bağdaşmayacak bir fikre saplanmışlardır. Yahudiler Hz. Üzeyr'e, Hıristiyanlar Hz. İsa'ya “Allah'ın Oğlu” sıfatını yakıştırmışlardır.¹ Halbuki Hz. İsa, sanki insanların bu vasfı ileride kendisinden kaldırmak isteyecekleri kalbine ilham edilmiş gibi daha yeni doğmuş bir bebek iken annesinin işaretleriyle mucize kabilinden konuştuğunda ilk sözü “Ben Allah'ın kuluyum.” olmuştur. Üstelik bu sözüne tekit edatı (ل) ve isim cümlesi kalıbıyla vurgu yapmıştır.² Hz. İsa hayatı boyunca bu sözüne sadık kalmış ve tabilerini de aynı istikamette tevhit dairesinde muhafaza etmiştir. Ancak putperestlikten büyük ölçüde etkilenen tabileri, onun vefatından hemen sonra tevhit inancından saparak teslis fikrini icat etmişlerdir.³ Ve maalesef sayı itibariyle insanların büyük bir çoğunluğu bu akıl dışı inancın arkasından sürüklenmiştir. İşte Müslümanların da aynı hataya düşmemesi için Allah, yukarıda bahsi geçen ayetlerde Hz. Muhammed'in (s.a.s.)"vahye mazhar olan bir kul" olduğunu vurgulamaktadır.

Hz. Peygamberin (s.a.s.)kendisini beşer olarak takdim etmesinin arkasında ise, müşriklerin ondan insanları iman etmeye zorlayacak derecede açık ve kesin mucizeler istemeleri yatmaktadır.⁴ Onlar Hz. Peygamberden (s.a.s.) kendileri için yerden su fışkırtması; içlerinden gürül gürül sular akan hurma ve üzüm bahçesine sahip olması; altından inşa edilmiş evinin olması; Allah'ı ve Melekleri onların gözlerinin önüne

¹ Tevbe 9/30.

² Meryem 19/30.

³ Mâide 5/116-117.

⁴ Önceki peygamberler de benzer taleplere muhatap olmuşlardır. Örnek olarak bkz. Bakara 2/55; Nisa 4/153.

getirmesi; gökten üzerlerine parçalar yağdırılması; göğe çıkıp onlara okuyacakları bir kitap getirmesi gibi mucizeler istemişlerdi.¹ Bütün bu talepler karşısında Allah, Resûlüne (s.a.s.) şöyle demesini emretmiştir: *“Fesühbanallah! Rabbimi tenzih ederim. Ben sadece beşer olan bir resul değil miyim?”*² Bu emir onun (s.a.s.) her isteneni veya istediğini anında yerine getirebilecek insan üstü bir varlık olmadığını; zatında tecelli edecek mucizelerin ancak ilahî hikmete uygun olduğu takdirde Allah’ın iradesiyle mümkün olabileceğini vurgulamaktadır.

Esasen Allah, varlığına ve birliğine delalet eden, ancak sebep perdeleri arkasına gizlediği pek çok mucizeyi onlara göstermiştir. Üstelik bu mucizeler bir anda var olup ardından hemen kaybolan cinsten değil, sürekli yenilenen ve kıyamete kadar devam edecek türdendir. Kur’an-ı Kerim bu kabilden olan tevhit delillerini pek çok ayette insanların nazarlarına arz etmiştir. Bunlardan bazılarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Göklerin ve yerin yaratılışı;³ Gökten yağmur indirilmesi;⁴ Bu yağmurla ölmüş toprağın diriltilmesi, güzel bağ ve bahçelerin, tatları değişik çeşit çeşit bitkilerin yetiştirilmesi;⁵ gece, gündüz, güneş, ay ve yıldızların Allah’ın emrine amade ve muti olması;⁶ Gece ile gündüzün peşe birbirinin ardından gelerek deveran etmesi;⁷ sema ve arz arasında bulutun Allah’ın emrinde olması;⁸ rüzgarların esmesi ve yağmurdan önce müjdeci olarak gönderilmesi;⁹ Allah’ın yeryüzünde bütün canlıları yaratıp yayması;¹⁰ gecenin istirahat, gündüzün görmek ve çalışmak için uygun hale getirilmesi;¹¹ yerküresinin dengesini sağlayan gemilerdeki direkler gibi dağların yaratılması;¹² nehirlerin akıtılması;¹³ tatlı ve tuzlu denizlerin

¹ İsrâ 17/90-93.

² İsrâ 17/93.

³ Bakara 2/164; Al-i İmran 3/190; Rum 30/22; Neml 27/60; Şura 42/29.

⁴ Nahl 16/11; En’am 6/99; Taha 20/50; Neml 27/60.

⁵ Bakara 2/164; En’am 6/99; Rad 13/3-4; Nahl 16/65; Taha 20/50; Rum 30/22; Şura 26/8; Neml 27/60; Fussilet 41/39.

⁶ Nahl 16/13.

⁷ Bakara2/164; Al-i İmran 3/190; Yunus 10/6.

⁸ Bakara2/164.

⁹ Bakara2/164; Neml 27/63.

¹⁰ Bakara2/164; Şura 42/29.

¹¹ Yunus 10/67; Neml 27/86; Rum 30/22.

¹² Ra’d 13/3; Neml 27/61.

¹³ Ra’d 13/3; Neml 27/61.

arasına birbirine karışmasını önleyen engel konulması;¹ gece ile gündüzün, ay ve güneşin insanların hizmetine amade kılınması;² geminin denizde yüzmesi;³ onun izni ile arının şifalı balı üretmesi;⁴ kuşların havada durup uçabilmeleri;⁵ insanların dillerinin ve renklerinin farklı oluşu;⁶ onlara gökten ve yerden rızık verilmesi;⁷ hemcinslerinden eşler yaratması ve aralarında sevgi bağı tesis etmesi;⁸ göklerde ve yerde her şeyin insanın emrine verilmesi ;⁹ Allah’ın darda kalmış çaresiz insanların dualarına icabet etmesi...¹⁰

Kur’an-ı Kerim bir yandan bu ve benzeri tevhit delillerini arz ederken diğer yandan kendisini ve mesajını insanlara ulaştıran elçisini inkar edip ondan mucize isteyenlere de cevap vermeyi ihmal etmemiştir. Bu bağlamda Kur’an-ı Kerim, iki önemli mucizeyi Hz. Peygamber’in nübüvvetine ve getirdiği vahyin Allah kelamı olduğuna delil olarak sunmuştur. Bunlardan birincisi bizzat Kur’an-ı Kerim’in kendisidir. Allah, Hz. Peygamberden başka mucizeler isteyen müşriklere hitaben *“Kendilerine okunmakta olan Kitabı sana indirmemiş, onlara yetmedi mi”*¹¹ buyurmak suretiyle Kur’an’ın onlar için yeterli bir mucize olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla herkesin malumu olduğu üzere Hz. Peygamberin (s.a.v) en büyük mucizesi Kur’an-ı Kerim’dir. Allah onun gibi ümmi bir zattan değil, en büyük edip ve şairlerden; hem bir kısımdan değil, hepsinden; hem sadece insanlardan değil, cinlerden; hem Kur’an’ın tümüne değil, en son safhada sadece bir sûresine benzer bir metin getirmelerini isteyerek onlara meydan okumuştur.¹² Bu meydan okuma sadece onlara ve onların zamanına mahsus olmayıp kıyamete kadar gelecek bütün münkirler için geçerlidir. Başlangıçta *“İsteseek bunun benzerini biz de söyleriz”*¹³ deseler de pek çok teşebbüslerine rağmen

¹ Neml 27/61.

² Nahl 16/12.

³ Bakara 2/164; Lokman 31/31; Şûrâ 42/32.

⁴ Nahl 16/69.

⁵ Nahl 16/79.

⁶ Rum 30/22.

⁷ Neml 27/64.

⁸ Rum 30/21.

⁹ Casiye 45/13.

¹⁰ Neml 27/62.

¹¹ Ankebut 29/51.

¹² Bakara 2/23; Yunus 10/34; İsrâ 17/88.

¹³ Enfâl 8/31.

sonunda bu işten aciz olduklarını itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeple söz ve yazıyla onunla münazara yolunu bırakıp silah ve harp ile mücadeleye yönelmişlerdir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) nübüvvetine ikinci delil ise bizzat onun kendi yüce şahsiyetidir. Allah onun peygamberliğine daha önce gözleri önünde geçen hayatını delil göstererek onları düşünmeye davet etmiştir.¹ Onun yüce şahsiyetinin ancak peygamberlik gibi yüce bir makama layık olduğunu vurgulamıştır. Allah sadece bu delili bildirmekle yetinmemiş, tatmin olmayanları bu konuda kendilerinden daha fazla bilgi sahibi olan İsrail oğullarının bilginlerine danışmaya çağırmıştır. Onların Hz. Peygamber'i kitapları Tevrat'ta yazılı olan vasıflarla tanımalarını, müşrikler için delil olarak takdim etmiştir.² Hatta Ehl-i Kitab'ın onu tanımalarının ne kadar açık ve kesin olduğunu belirtmek için "*Kendilerine Kitap verdiklerimiz onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar.*"³ ifadesini kullanmıştır. Hiç şüphesiz ki bir kişinin kendi öz oğlunu tanınması konusunda yanılması imkansızdır. Kitap'larındaki bu kadar açık ve kesin delillere rağmen ancak onların içerisinden Abdullah b. Selam gibi hakperest olanlar bu gerçeği itiraf etmiş, geriye kalan büyük bir çoğunluk hasetlerinden dolayı bunu gizlemeyi yeğlemişlerdir.⁴

Hz. Peygamber'in beşer olduğunu bildiren son kategorideki ayetler onun ölümlü olma vasfını ön plana çıkarmaktadır. O bir beşer olduğu için vazifesini tamamlayıp eceli geldiğinde her insan gibi bu dünyadan göç edecekti. Ancak onun düşmanları buna fazla sevinemeyeceklerdi. Çünkü onlar başlangıçta "*Onun vefatıyla İslam davası biter, biz de kurtuluruz.*"⁵ diye umut ediyorlardı. Fakat getirdiği dinin günden güne taraftar toplaması ve kuvvet bulmasıyla bu ümitleri de yavaş yavaş söndürdü.

Ayrıca bu ayetlerde müminlere de bir mesaj vardır. Özellikle Hendek savaşındaki panik esnasında dağılmaya yüz tutanları eleştiren Al-i İmrân sûresinin 144. ayeti, bu mesajı açıkça şöyle dile getirmektedir: "*Muhammed sadece bir peygamberdir, ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim böyle dönerse*

¹ Yunus 10/16.

² Şuara 26/197.

³ Bakara 2/146, En'am 6/20.

⁴ Bakara 2/146, 174; Al-i İmran 3/71.

⁵ Tûr 52/30.

Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez." İşte bu ayet İslamiyet'in Hz. Peygamber'in fani şahsiyetiyle kaim olmadığını vurgulamaktadır. Allah Resulü'nün vefatı sırasında Hz. Ömer gibi şaşırıp kalan sahabileri teskin etmek ve İslamiyet'in onun şahsiyetiyle birlikte fani olmayacağını teyit etmek maksadıyla, bu hususu çok iyi idrak eden Hz. Ebubekir, şöyle dedikten sonra sözlerine delil mahiyetinde pek çok kimsenin o zamana kadar farkında olmadığı yukarıdaki ayeti okumuştur: "Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki Muhammed öldü. Kim Allah'a tapıyorsa, bilsin ki Allah hiç ölmeyen, daimi hayat sahibidir." ¹

Son olarak şu hususu hatırlamak gerekir: Hz. Peygamber'in beşeriyet vasfı, başka bir deyişle insan üstü bir varlık olmayışı, onun en kâmil insan olma özelliğini inkara ya da bu özelliğine nakise getirmeye sebep olmamalıdır. İşte bu iki uç nokta arasındaki orta yol bulunup denge sağlandığı zaman Hz. Peygamber (s.a.v) gerçek mahiyetiyle bilinmiş ve tanınmış olur. Bu hususu açıklama sadedinde özetle şunları söyleyebiliriz: Onun beşeriyet vasfı her zaman risalet sıfatıyla beraber düşünülmelidir. Bir taraftan diğer hemcinsleri gibi çarşı pazarda dolaşan, ticaret yapan bir insan olduğu düşünülürken; diğer taraftan İsrâ² ve Mirac ile gaybî alemlerde seyahat eden, hatta Hz. Cebrail'i geride bırakarak Sidret'ül-Münteha'ya³ ulaşan peygamberlerin sultanı olduğu asla göz ardı edilmemelidir. Yine bir taraftan yemek içmek gibi insanî vasıflara sahip olduğu düşünülürken, diğer taraftan hiç kimsenin kendisine yetişemeyeceği üstün bir ahlaka sahip olduğu asla unutulmamalıdır. Nitekim bu yüce ahlaka bizzat Cenab-ı Hak şahitlik etmekte ve dört şekilde vurgu yaparak⁴ "*Şüphesiz sen insanların kümbüne vakıf olamayacakları yüce bir ahlaka sahibisin*"⁵ buyurmaktadır. Hz. Peygamber'in (s.a.v) hayatını incelediğimizde gördüğümüz kadarıyla onun bu yüksek ahlakı iki temel unsurdan meydana gelmekteydi. Birincisi onun bütün kötü huylardan uzak olması, ikincisi ise bütün güzel huyları en üst mertebeleriyle beraber şahsında toplamasıdır. Örneğin o insanların en cesuru, en cömerti, en

¹ İbn Hişâm, II, 655; İbn Kesir, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, III, 61, IV, 480.

² İsrâ 17/1.

³ Necm 53/8-14.

⁴ Ayetteki (وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ) vurguların birincisi, baştaki " ان " edatıdır. İkincisi onun haberinin başındaki lam (ل) harfidir. Üçüncüsü sübut ifade eden isim cümlesinin tercih edilmesidir. Dördüncüsü "hulukin" (خُلُق) kelimesinin sonundaki tenvini tekit eden "azim" (عَظِيم) lafzının getirilmesidir.

⁵ Kalem 68/4

adili, en dürüstü, en vefalı, en kadirşinası, en nezaketlisi, en güler yüzlüsü ve en seveceni idi. Herkesi çok seviyor, herkes de onu canından çok seviyordu. İnsanlar üzerinde öyle bir izlenim bırakıyordu ki onunla kısa da olsa sohbet eden her insan onun herkesten fazla kendisini sevdiğini düşünebiliyordu. İşte bütün bu güzel huyları hiçbir kötü huyla bulandırmadan nefsinde toplamak ancak bir peygamberde olabilecek yüce ahlakın eseridir ki bunu Hz. Aişe kısaca "*Kur'an ahlakı*" olarak nitelirmektedir.¹ Çünkü diğer insanlar ne kadar çok sayıda güzel huya sahip olsalar bile eksik ve zayıf oldukları bazı yönleri mutlaka mevcuttur. Mesela bir insan çok cesur olabilir ama aynı zamanda biraz cimri de olabilir. Ya da çok dürüst olabilir ama bazen öfkesine yenik düşebilir. Veyahut da çok cömert olabilir ama aynı zamanda insanlara sert ve acımasız davranabilir.

Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.s.) diğer insanlarla olan münasebetlerinden ve akrabalık bağlarından doğan vasıf ve kişiliklerinde de en ileride idi. Bu da önemli bir ayrıntıdır. Çünkü genellikle insanlar, ne kadar iyi ve güzel ahlaklı olsalar bile çevreleriyle olan ilişkilerini her zaman dengeli bir şekilde sürdüremedikleri için herkesi memnun edemezler, ya da herkesin nazarında aynı ölçüde iyi bir kişi sayılmazlar. Örneğin bir insan, iyi bir evlat olabilir ama iyi bir baba veya anne olmayabilir. İyi bir kardeş ya da arkadaş olabilir ama iyi bir eş olmayabilir. İşte aklımıza gelecek bu kabilden bütün vasıf ve kişiliklerde Allah Resûlü (s.a.s.) en iyi olarak nitelenecek bir noktada idi. Bunun içindir ki yakın ve uzak çevresinden hiçbir kimse tüm hayatı boyunca haklı bir gerekçe ile ondan en ufak bir şikayette bulunmamış, incindiğini dile getirmemiştir. Tam aksine onu tanıma bahtiyarlığına erişen herkes ondan memnun kaldığını;² hem siret ve ahlak,³ hem de dış görünüş itibarıyla ondan daha

¹Ahmed b. Hanbel *el-Müsned*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No: 23460, 24139, 24629; Beyhâki, Ebubekir Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *Delâilü'n- Nübüvve*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, I, 277.

² Örnek olarak Enes b. Mâlik'ten gelen bir rivayet (...Vallahi dokuz yıl ona hizmet ettim. Yaptığım bir şey için bana 'Niçin şöyle şöyle yaptın?' dediğini; ya da yapmadığım bir şey için 'Şöyle şöyle yapsaydın ya!' dediğini hatırlamıyorum.) için bkz. Müslim, Ebu'l-Huseyn Müslim b. el-Haccâc, *Sahibu'l-Müslim*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No: 4272.

³ Buharî, Muhammed b.İsmâil, *el-Câmiu's-Sahib*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No: 5735; Müslim, Hadis No: 1054, 4003, 4272, 4273; Ebû Davud, *Sünenü Ebi Davud*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No: 4143; Tirmizî, Ebû İsa

iyi, daha güzel¹ bir insanla asla bir daha karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Sonuç

Sonuç olarak özetle şunları söyleyebiliriz: Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in beşer olduğunu vurgulayan ayetlerde hem ona inanmayanlar hem de onu rehber edinenler için mesajlar vardır. İnanmayanlara verilen mesaj, ondan olağan üstü davranışlar ve imana zorlayacak derecede açık mucizeler beklememeleri; inkar için bahaneler üretmemeleri ve gerçekten iyi niyetle onun peygamber olduğuna delil arıyorlarsa iki şeye bakmalarının yeterli olacaktır. Bunlardan birincisi Kur'an-ı Kerim'dir ki bu ebedi mucize kıyamete kadar onun hak peygamber olduğunu herkese ilan etmeye devam edecektir. İkincisi ise Hz. Peygamber'in hayatıdır. Art niyetli olmadan objektif bir bakış açısıyla, o zamanın şartlarını da dikkate alarak onun hayatını inceleyen herkes, böyle bir hayat yaşayan insanın mükemmel ve kusursuz ahlakıyla örnek bir model olarak gönderilen bir peygamberden başkası olamayacağını kesinlikle görecektir.

Müslümanlara verilen mesaj ise şudur: Hz. Peygamber (s.a.s.)sizin gibi bir insandır. Eceli geldiği zaman her fani gibi o da ebedi aleme göç edecektir. Ancak onun aranızdan ayrılması, dininize sarılma konusunda size bir fütür vermesin. Dinî hayatınız, onun hayatıyla kaim olmasın. Her zaman Allah'a olan bağlılığınız ve dininizdeki sebatınız artarak devam etsin. Çünkü her ne kadar onun bedeni fani ise de getirdiği mesaj baki ve evrenseldir. Onun alemlere rahmet olarak gönderilmesinden² sonra gelecek tüm zamanlarda bütün insanlık ona ve getirdiği mesaja muhtaçtır.

Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No: 1938; Ahmed b. Hanbel, Hadis No: 12732, 13353, 24797; Beyhakî, I, 284.

¹Nesâî, *Sünenü'n-Nesâî*, el-Mektebetü's-Şâmile el-İsdâru's-Sânî, Hadis No:5137.

² Enbiyâ 21/107.